

КЪСМЕТЪТ НА ЯРОМИЛ ЧЕШКА НАРОДНА ПРИКАЗКА

chitanka.info

Някога си сред една голяма гора живеел беден въглищар на име Матей. Жена му умряла и той останал с малкия си син Яромил. От ранна сутрин до късна вечер бащата сечел дърва, правел ги на въглища, а после ходел по селата да ги продава. А синчето пасяло козите из гората. Така се прехранвали те — сиромашки, но не се оплаквали. Пък и нямало на кого, защото в гората никой не дохождал. Ала на въглищаря му омръзнало най-после да живее така самотно, да яде все какво да е, да няма кой да му изпере ризата и да я закърпи. И взел, та се оженил повторно.

Мащехата не обичала Яромил — за най-малкото нещо го гълчала и наказвала. А сирачето не смеело да се оплаче, защото тя го заплашвала:

— Кажеш ли на баща си — по-зле ще си изпатиш.

Затова най-добре Яромил се чувствувал, когато си пасял козите далеч от мащехата. В гората той бил като у дома си — пеел си, берял диви плодове, с които подслаждал горчивия си сирашки зальк. А най-обичал да събира хубави горски цветя. Тях той внимателно изваждал с корен и ги присаждал в малката градинка, която си бил направил на скришно място в гората.

Един ден, както скитал със стадото, видял чудна птичка пъстроперка. Тя подскачала от клон на клон, поглеждала го и чуруликала, сякаш иска нещо да му каже. Захласнал се по нея Яромил — такава красива птичка дотогава не бил виждал. Доцяло му се да я улови, да си я отнесе дома, сърцето му да весели. Спуснал се да я гони. Пък тя не отлита, ами подскок-подскок на две крачки от него, па се обърне и закачливо го погледне.

Пресегне се момчето — ха-ха да я хване, а тя пръхне и подскок! на две крачки от него и пак се обърне.

Дълго Яромил я гонил. Уморил се и когато току да махне с ръка и да се откаже, птичката се скрила в цепнатината на една скала. Без да му мисли много, Яромил се промъкнал подир птичката в тесния процепа и се намерил сред голяма пещера. Повървял малко и застанал като вкопан от учудване: видял напреде си прекрасна градина. Между зелената трева цъфтели различни красиви цветя — такива в гората нямало; по нависналите с чудни плодове клони на дърветата подскачали и чуруликали птички пъстроперки — също като онази, що досега напразно беше гонил. А из градината сновели насам-натам

мънички човечета, най-високото от които било по-мъничко от кутрето на момчето.

Дълго гледал Яромил това чудо. Ето че едно хубаво девойче дошло при него и му рекло:

— Какво стоиш така? Я по-добре ела да ни помогнеш да полеем цветята.

Тръгнал Яромил подире ѝ. Отишъл при един ручей, които се виел между тревата. Тук тя му дала една черупка от бисерна мида и започнали, двамата да поливат цветята. Работата се харесала на момчето — то обичало цветята. А като привършили поливането, Яромил запитал девойчето: — Как се казваш?

— Името ми е Нарциска. А ти сигурно си огладнял. Набери си от тези плодове и яж, колкото си щещ. Почини си малко, аз скоро ще се върна.

Като изрекла тези думи, Нарциска припнала и се изгубила между цветята и храстите.

Набрал си Яромил пълна шапка плодове, наял се до насита. Такива сладки плодове никога не бил вкусвал. После легнал под едно дърво и задрямал.

Много ли, малко ли спал, ето че дошла неговата позната и го буди:

— Хайде, ставай! Да те поразведа из нашата градина, че после да си ходиш.

— Защо ме пѐдиш? — омѐчило се момчето. — Тук ми харесва и искам да остана завинаги при вас.

— Не бива — отвърнала Нарциска. — В нашата страна не може човек да живее. Сега ти харесва, ама като поседиш малко, ще почнеш да тъгуваш за родното си място. Тръгнали да се разхождат, а Яромил пита девойчето: — Какви сте вие, такива мънички, пѐк хубави?

Отговорила му Нарциска:

— Ние сме подземни жители. Хората ни наричат гномове.

— А ще ми дадеш ли няколко цветя да си засадя в моята градинка? — замолил я Яромил.

— Не може — поклатила глава Нарциска. — Нашите цветя ще увехнат, щом ги докосне слънчев лъч. По-добре вземи това златно семенце и хубаво го пази. Когато ти потрябвам, пусни го на земята и аз веднага ще дойда. В това време стигнали до един сребрист поток. В

него весело се къпели мънички зеленокоси русалки с венчета от лилии на главите. Най-красивата от тях се приближила до момчето и като му подала една бисерна мида му рекла:

— Вземи, хубавецо, това за спомен от мен. Казвам се Бисерка. Потрябвам ли ти, отвори мидата. Вътре има един бисер. Пусни го на земята и аз веднага ще дойда при теб.

Като изрекла тези думи, русалката го пръснала с шепа вода, засмяла се закачливо и се гмурнала във водата преди още Яромил да успее да ѝ поблагодари.

Тръгнали нататък и достигнали до един бял дворец. Влезли в една голяма стая, наред която горял силен огън и пръскал искри на вси страни. А между пламъците танцували малки червенкоси девойки.

— Няма ли да изгорят в този огън? — учудил се Яромил.

— Както ти живееш на земята, аз — под земята, а русалките — във водата, тъй и тези девойки живеят в огъня и без него не могат.

Докато разговаряли, из огъня излитнала, яхнала на една искра, най-хубавата огнена девойка. Тя подала на момчето мъничко кристално шишенце, в което блещукало червено пламъче, и му рекла:

— Вземи, хубавецо, този подарък от мен и добре го пази. Казват ме Пламенка. Дотрябвам ли ти, отпусти шишенцето, изсипи огънчето на земята и аз веднага ще дойда.

Като изрекла тия думи, духнала му дяволито в лицето с огнения си дъх и преди момчето да се опомни, шмугнала се между играещите пламъци.

Нарциска и Яромил напуснали двореца и скоро дошли до изхода на градината, затворен с голяма скала. Наблизо висок разперен храст, целият отрупан с прекрасни цветове, разпръсквал благоухание. Когато минали край него, той се разлюлял и ги посипал с червени листенца.

— Събери тези листенца и добре ги пази — рекла Нарциска.

След като Яромил си напълнил джобовете с червени листенца, девойчето докоснало с пръст скалата и в нея се отворил широк процеп.

— Хайде сега, върви си със здраве и не ни забравяй. Но никому ни дума не казвай къде си бил и какво си видял.

Яромил коленичил, за да се ръкува с девойчето, поблагодарил му от сърце, а Нарциска подскочила, литнала като пеперудка и го целунала по устата. Замаяно, момчето не видяло как изчезнала

Нарциска между цветята. Станало то и щом прекрачило през отвора, скалата се затворила зад гърба му така плътно, сякаш никога не се е отваряла.

Озърнал се Яромил, гледа — наоколо поле, а сред полето — работни селяни. Тръгнал към тях да научи пътя за дома.

— Далече ли е, чичо, гората? — попитал той един снажен селянин.

— Гората е нейде натам — махнал с ръка човекът. — Ама колко е далеч, момко, не знам. Сигурно не ще да е близко, защото когато преди години въглищарят Матей идваше с въглища при нас, казваше, че два дни е пътувал.

Зарадвал се Яромил, като чул да споменават името на баща му.

— Ами Матей не ви ли кара въглища вече? — попитал той.

— Става десет години как Матей заряза занаята си. Напусна гората, когато се изгуби момчето му. Търси го навред, а то сякаш в земята потъна. Навярно зверове са го изяли. Пък то беше едничката радост на бащата. И тогава Матей махна с ръка на гората и се пръждоса някъде, ама къде — никой не знае. Може в града да е отишъл.

Учуден, Яромил слушал тия думи и едва сега забелязал, че селянинът, гдето му се видял висок, снажен, му стига едва до рамото. Попипал се по устата — мустаци вече му пораснали.

„Тъй значи, прекарал съм в подземната градина цели десет години. А на мен ми се стори само час-два — помислил си Яромил. — Ами сега къде да диря баща си?“

— Какво се умисли така, момко — запитал селянинът. — Защо разпитваш за Матей, да не би да го познаваш?

— Братов син съм му. Тръгнах да навестя чичо си, а виж — него го няма.

— Е, не е беда. Ако тук не го намериш, ще го търсиш в града. Там живеят много хора. Ще питаш, ще разпитваш, накрай ще узнаеш къде е. Ала вече се здрачава. Пренощувай у дома, пък утре на ранина ще видиш какъв ум ще ти дойде. Утрото е по-мъдро от вечерта.

— Бива — съгласил се Яромил и тръгнал с гостолобивия селянин към колибата му.

Посрещнала ги на прага стопанката с двете си деца, поканила ги и се разшетала. След като се навечеряли, легнали да спят. Лежи

Яромил на едната страна — нещо му убива, завърти се на другата страна — пак нещо го гложди. Бръкнал в джоба си: що да види — пълен с жълтици. И другият — също.

„Брей, какъв подарък ми е направила Нарциска!“ — помислил си Яромил и заспал най-сетне с усмивка на уста.

На сутринта, още неразвиделило се, стопанинът събудил своя гост. Хапнал Яромил и на тръгване дал за изпроводяк на децата по жълтица, а на родителите — по две. Зарадваните стопани го изпратили с благодарност и благословия:

— Дано всичко, що поискаш, се сбъдне!

Тръгнал момъкът на път и весело си подсвирквал. Вървял, вървял, цели три дни. На четвъртата сутрин се провидели в далечината градските кули. Стигнал най-сетне! А градът — голям, къщи — високи като дворци и хора, хора — като мравуняк, швъкат нагоре-надолу, блъскат зашеметения момък и не му обръщат никакво внимание.

„Трябва да си намеря някаква работа, защото готовите пари, колкото и да са, лесно се похарчват“ — помислил си Яромил.

Минал покрай една голяма градина, а наред нея — къща с позлатени кулички по ъглите.

„Туй ще да е кралският дворец“ — досетил се момъкът.

Гледа: всички прозорци затворени и закрити с тежки пердета, а дворът постлан с черен плат; облечени в черно слуги сноват с наведени глави, умислени и никакъв глъч не се чува.

Приседнал Яромил край градинската вратичка на една пейка да си почине. Не минало много време, задал се един старец с лопата в ръка и торбичка през рамо. Отключил вратичката и понечил да влезе, а момъкът го спрял:

— Дядо, има ли за мен работа? Аз разбирам от градинарство и обичам цветята.

Старецът го измерил от главата до петите. Гледа: здравеняк момък с честно лице. Харесал го.

— Ела! Имам нужда от помощник, че остарях и ръцете вече не ме слушат:

Яромил влязъл след него в градината. Кралският градинар без много приказки му подал лопатата и му показал какво да работи. Момъкът си плюол на ръцете. До обяд прекопал сума лехи, а старецът в това време плевял бурените.

На пладне седнали под едно дърво да починат. Градинарят извадил от торбичката храна и поканил новия си помощник да похапнат. Яромил го заразитвал — защо всички слуги са облечени в черно, сякаш жалят умряло, защо са затворени прозорците, а дворът — постлан с черен плат.

— Голяма мъка е легнала на сърцето на нашия господар — заразправял старецът. — Ето вече седем години стават как е болна едничката му щерка — принцеса Болеслава. Сляпа, няма, не може да ходи, едва диша горката! От всички краища на земята идваха най-прочути лекари — никой не можа да и помогне. Един стар знахар, казва се Матей, рече на краля, че имало лек, ама какъв? — вода от сребърен поток щяла да помогне да проходи, от жив огън щяла да прогледне, а от златна ябълка — да проговори. Ама где ги тия неща? Кралят разпрати по цял свят хора да ги дирят; обеща да даде дъщеря си за жена и половината кралство томува, които донесе тия чудни лекове. Но всички се върнаха с празни ръце.

Яромил си спомнил за подаръците на добрите гномове, но си замълчал.

„Ще ги помоля да помогнат на принцесата“ — рекъл си той на ума.

Още на следния ден се явил пред краля и му рекъл:

— Милостиви кралю-господарю, аз съм новият помощник на твоя градинар. Научих от него за болестта на дъщеря ти и се наемам да я излекувам. Ако ми се довериш, остави я на моите грижи само за три дни.

Кралят тъжно го погледнал и поклатил глава. А Яромил добавил:

— Не ме гледай, кралю-господарю, че съм толкова млад. Много съм ходил и много неща съм видял — такива, гдето никой не е и сънувал. Позволи ми да се опитам, а ако не успея, прави с мен каквото искаш.

— Добре, момко — въздъхнал кралят. — Оставям дъщеря си на твоите грижи за три дена. Ако я излекуваш, искай от мене каквото искаш. Ще ти дам дори и короната си.

Привечер изнесли спящата принцеса и я положили на тревата в най-затънтения кът на градината — там, където никой не можел да види какво ще прави момъкът. Като останали сами, Яромил извадил от джоба си мидата, отворил я и намерил един голям бисер. Хвърлил го

на тревата и докато преброи до пет, избликнал на това място буен сребрист поток. Изведнъж из вълничките се показала зеленокосата русалка, същата, която му дала мидата.

— Какво искаш от мен, хубавецо? — запитала Бисерка. — Искам да помогнеш на това клето момиче. Болно е и не може да ходи. А казват, че ако се окъпе в сребърен поток — ще оздравее. Стори това добро, моля те.

— Да бъде както искаш! Подай ми я! Яромил взел на ръце спящата Болеслава и я оставил във водата. Русалката я прегърнала и се гмурнала с нея в пенливите вълни. Не минало много време и тя отново се показала над водата с принцесата на ръце.

— Момичето ще проходи, щом се събуди. Но ти никому ни дума не казвай за мен... А сега сбогом, хубавецо. И помни ме с добро. — Като изрекла тия думи, Бисерка весело го плиснала с шепа вода и се гмурнала в потока, преди Яромил да успее да и благодари. Мигом изчезнал и потокът, без да остави никаква следа.

След малко по страните на Болеслава заиграла руменина. Тя дълбоко въздъхнала. Събудила се и понечила да стане.

Яромил я хванал за ръка и я повел из градината. Набрал и най-хубавите цветя и като ги помирисала, принцесата за пръв път от толкова години се усмихнала.

Щом започнало да се мръква, Яромил отвел оздравялата Болеслава в малката градинска къщичка, която му била отстъпена от кралския градинар, за да живее в нея. Момъкът сложил принцесата да легне на коравото градинарско легло, а той си постлал на земята пред вратата — да я пази.

На следната утрин, преди още да се разбудят хората в двореца, той изнесъл на ръце спящата Болеслава пак в оня затънтен кът на градината и я положил на росната трева. После извадил шишенцето и го отпустил. След миг от шишенцето излитнало едно огнено топче, завъртяло се, запръскало хиляди искри. В това въртящо се огнено топче Яромил съзрял онова девойче, що му било подарило шишенцето.

— Моля те, Пламенке, да изпълниш обещанието си. Помогни на това сляпо момиче да прогледне и аз винаги ще си спомням с благодарност за твоята добрина — примолил се Яромил.

— Да бъде както искаш — отвърнала огнената девойка. Тя яхнала една искра, излитнала из огненото топче, приближила се до

спящата и докоснала с прозрачните си пръсти слепите и очи.

— Остани със здраве, хубавецо, и запомни ме с добро. Но никому — ни дума за мен! — рекла Пламенка, духнала му дяволито в лицето и изчезнала преди, Яромил да отвори уста да и благодари.

След малко клепачите на принцесата леко трепнали, повдигнали се бавно. Тя се събудила и първото нещо, което видяла, бил хубавият момък, коленичил пред нея. Болеслава станала, подала му ръка и тръгнали из градината да се разхождат. Тя не можела да се нарадва на ясното слънце и пъстрите цветя. Ама нали не можела да говори, само пляскала с ръце и се смеела.

Тъй изминал и вторият ден. Болеслава щастлива заспала на коравото легло, а Яромил пак си постлал на земята до вратата.

На третата сутрин момъкът пак отнесъл спящата принцеса на същото място, извадил златното семенце и щом го пуснал на земята, мигом се извишила чудесна фиданка, отрупана с едри златисти пъпки. А на едно клонче се полюшвала Нарциска.

— Какво искаш от мен, приятелю? — запитала го тя.

— Моля те не за себе си, а за това нещастно момиче — рекъл Яромил. — Нямо е и ще проговори само ако му дадеш да изяде една от твоите златни ябълки.

— Да бъде както искаш.

И Нарциска откъснала една пъпка. Духнала и пъпката се пукнала, появил се златен цвят. Духнала още веднъж — златистите листенца окапали, а на тяхно място останала малка топчица. Духнала трети път. Топчицата се издула, заруменяла и след миг Нарциска подала на своя приятел узряла златна ябълка.

— Ето каквото искаше! Остани със здраве и никому ни дума не казвай за мен.

И преди Яромил да се опомни, тя трепнала като пеперуда, долетяла до него, целунала го по устата и изчезнала заедно с фиданката.

Подир малко принцесата се събудила. Яромил и подал ябълката. Щом Болеслава отхапала едно парченце, изведнъж се провикнала радостно:

— Какво стана с мен? Мога вече и да говоря. Спасителю мой, да отидем веднага да зарадваме клетия ми баща.

Тя го задърпала и двамата, хванати за ръце, се затичали към двореца. В кралските покои се били събрали всички придворни и нетърпеливо очаквали младия градинар да върне принцесата. Щом двамата се появили на прага, сякаш слънце огряло двореца. Всички ахнали в един глас — защото Болеслава сега била станала още по-красива от преди.

Зарадван, кралят прегърнал принцесата и обявил, че дава дъщеря си за жена на младия градинар и го прави свой наследник.

Веднага щастливата вест полетяла по всички краища на кралството. Отвред започнали да се стичат хора да видят оздравялата хубавица и нейния спасител. Дошъл в двореца и онзи мъдър знахар Матей, който бил казал на краля какво ще излекува щерка му. Щом зърнал облечения в скъпи дрехи Яромил, начаса познал в него изгубения си син. И кралският зет познал баща си. Спуснал се и го прегърнал.

— А къде е мащеха ми? — запитал Яромил.

— Тя умря. Но до сетния си час съжаляваше, че не е била добра с теб и че те е прокудила. Молеше ме, ако те намеря, да ти кажа да и простиш.

— Аз отдавна съм и простил, татко — отвърнал радостен синът.

Скоро вдигнали сватба за чудо и приказ. И заживели в двореца всички щастливи и доволни. А когато кралят остарял, отстъпил престола на зет си. Тъй въглищарският син станал крал. Управлявал той справедливо и разумно, защото познавал болките на народа. Затова и поданиците му го обичали и почитали.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.